

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคปัจจุบันท่ามกลางบรรยากาศการต่อสู้ทางการเมืองอย่างรุนแรง ทำให้สังคมไทยต้องตกอยู่ในความขัดแย้ง สิทธิเสรีภาพของประชาชนถูกลดทอน จนมีผลกระทบต่อเสรีภาพของสื่อมวลชนที่ต้องเผชิญกับปัญหาการถูกแทรกแซงและถูกปิดกั้นในการแสดงความคิดเห็น ไม่เว้นแม้แต่ในยุคปฏิรูปการเมืองที่มีรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนคุ้มครองสิทธิเสรีภาพด้านต่าง ๆ มากมาย เนื่องจากหนังสือพิมพ์เป็นองค์การที่ทำหน้าที่เสนอข่าวสาร จึงอาจจะสร้างให้เกิดผลกระทบทั้งด้านบวกหรือด้านลบกับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ดังนั้นฝ่ายการเมืองจึงมีการพยายามครอบงำหรือหยุดยั้งการทำหน้าที่ เพื่อคุกคามสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนอันเป็นรากฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตย

ประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของการคุกคามสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน เกิดขึ้นเมื่อนักการเมือง บริษัทธุรกิจ ได้ฟ้องร้องหนังสือพิมพ์หลายฉบับ ในข้อหาหมิ่นประมาททั้งทางคดีอาญาและคดีแพ่ง พร้อมทั้งเรียกค่าเสียหายนับหมื่นล้านบาท ซึ่งการกระทำดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทเป็นเครื่องมือแอบแฝงในการบั่นทอน และลดทอนกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐและการตรวจสอบพฤติกรรมของบุคคลสาธารณะได้อย่างแยบยล

ในช่วง 4-5 ปี ที่ผ่านมานั้น มีกรณีการฟ้องร้องสื่อมวลชนในข้อหาหมิ่นประมาท พร้อมทั้งเรียกค่าเสียหายเป็นจำนวนเงินมหาศาล เกิดขึ้นตลอดเวลา เช่น คดีหมิ่นประมาทที่เป็นข่าวดังตามลำดับ ดังนี้ (กองบรรณาธิการราชดำเนินเอ็กซ์คลูซีฟ, 2549)

30 กรกฎาคม 2545 พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ฟ้องแพ่ง น.ต.ประสงค์ สุ่นศิริ และบริษัทหนังสือพิมพ์ แนวหน้า ในคดีหมิ่น “น.ต.ประสงค์ พุด” เรื่องบกพร่องโดยสุจริต และพาลึงเจิบ เรียกค่าเสียหาย 600 ล้านบาท

9 ตุลาคม 2546 นายสรอรรถ กลิ่นประทุม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในขณะนั้น ฟ้องเรียกค่าเสียหาย นายแพทย์ประสิทธิ์ พิฑูรกิจจ่า สมาชิกวุฒิสภา จังหวัดนครสวรรค์ และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ 500 ล้านบาท ที่กล่าวหาเป็นรัฐมนตรี “ส” รับสินบนจากการก่อสร้างโรงพยาบาลโพธาราม จังหวัด ราชบุรี เป็นจำนวนเงิน 30 ล้านบาท

12 กรกฎาคม 2547 บริษัท ชิน คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ฟ้องหมิ่นประมาท ทั้งคดีอาญาและคดีแพ่งกับนางสาวสุภิญญา กลางณรงค์ และหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ เรียกค่าเสียหาย 400 ล้านบาท

20 กรกฎาคม 2547 พลตำรวจเอก สันต์ ศรุตานนท์ แจ้งความดำเนินคดีกับนางทิชา ณ นคร ผู้ประสานงานเครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ พร้อมเรียกค่าเสียหาย 100 ล้านบาท

3 สิงหาคม 2547 พลตำรวจเอก สันต์ ศรุตานนท์ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ขณะนั้น ยื่นฟ้องนางยุวดี ธีบุญศิริ ผู้สื่อข่าวอาวุโส หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ในคดีบักขี้หลี่ เรียกค่าเสียหาย 100 ล้านบาท

14 กรกฎาคม 2548 บริษัท ปิคนิค คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ฟ้องหนังสือพิมพ์ ประชาชาติธุรกิจ ฐานหมิ่นประมาท กรณีหุ้่นปิคนิค พร้อมเรียกค่าเสียหาย 5,000 ล้านบาท เหตุทำให้อาหารเน่าเสียและเสียชื่อเสียง

18 กรกฎาคม 2548 บริษัท ปิคนิค คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ฟ้องบริษัท มติชน พร้อมเรียกค่าเสียหาย 10,000 ล้านบาท กรณีหมิ่นประมาทเรื่องหุ้่นปิคนิค โดยเกี่ยวข้องกับนายสุริยา ลาภวิสุทธิสิน อดีตรัฐมนตรีช่วยพาณิชย์

23 กรกฎาคม 2548 พรรคไทยรักไทยฟ้องหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ เรียกค่าเสียหาย 500 ล้านบาท กรณีการตีพิมพ์คำปาฐกถาของนายเสนาะ เทียนทอง หัวหน้ากลุ่มวังน้ำเย็น ที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มีเนื้อหาโจมตี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และพรรคไทยรักไทย

26 กรกฎาคม 2548 นางเยาวเรศ ชินวัตร นางสาวพ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ฟ้องนาย ลัทธพล เกษโกทิน กรรมการผู้จัดการบริษัท ลัทธิ เพอร์ไทย จำกัด กรณี หมิ่นประมาทที่นำวีซีดี พาดพิงว่ามีญาติใกล้ชิดของพ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรเรียกรับเงินเพื่อช่วยเหลือการประมูลโครงการก่อสร้างอาคารที่จอดรถสนามบินสุวรรณภูมิ พร้อมเรียกค่าเสียหาย 500 ล้านบาท

15 สิงหาคม 2548 บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) และบริษัทท่าอากาศยานสากลกรุงเทพแห่งใหม่ จำกัด ฟ้องบริษัทโพสต์ พับลิชชิง จำกัด (มหาชน) และนายโกวิท สนั่นดัง บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ความผิดฐานหมิ่นประมาทกรณีเสนอข่าวรอยร้าววันเวย์ในสนามบินสุวรรณภูมิ เรียกค่าเสียหาย 1,000 ล้านบาท

3 ตุลาคม 2548 พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ฟ้องสนธิ ลิ้มทองกุล และสโรชา พรอุดมศักดิ์ และเรียกค่าเสียหายทางแพ่งกับ บริษัท ไทยเดย์ดอทคอม 500 ล้านบาท ฐานหมิ่นประมาทในรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ ประเด็นการถามหาความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์

10 ตุลาคม 2548 พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ฟ้อง บริษัท เมเนเจอร์ มีเดีย กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) ฐานหมิ่นประมาทตีพิมพ์ข้อความอ้างคำเทศนาของหลวงตา มหาบัว ต่อว่านายกรัฐมนตรีเลวร้ายกว่าพระเทวทัต เรียกค่าเสียหาย 500 ล้านบาท

และ 17 พฤศจิกายน 2548 พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ยื่นฟ้องสนธิ ลิ้มทองกุล เจ้าของหนังสือพิมพ์ผู้จัดการและพวก กรณีหมิ่นประมาทกล่าวหาว่า พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร วังเต็นเพื่อให้บริษัทครอบครัวได้รับสัมปทานดาวเทียมไทยคม เรียกค่าเสียหาย 1,000 ล้านบาท (กองบรรณาธิการราชดำเนินเอ็กซ์คลูซีฟ, 2549)

ทั้งนี้ การฟ้องร้องหมิ่นประมาทได้นำมาซึ่งปัญหาและความยากลำบากต่อการทำงานของหนังสือพิมพ์เป็นอย่างมาก เพราะในปัจจุบันกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมได้ให้สิทธิ เสรีภาพแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการแยกฟ้องหมิ่นประมาท ว่าเป็นการฟ้องส่วนตัวหรือฟ้องผู้ที่มีวิชาชีพเกี่ยวกับสาธารณะ ทำให้องค์กรหนังสือพิมพ์ต้องต่อสู้คดีด้วยความยากลำบาก เช่นในกระบวนการรับแจ้งความของพนักงานสอบสวนได้สร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้ถูกฟ้องอย่างมาก เพราะคดีหมิ่นประมาทเป็นการทำผิดครั้งเดียว แต่ถือว่าหลายท้องที่ ทำให้ผู้ถูกฟ้องต้องได้รับความเดือดร้อนเดินทางไปมอตัวและหาหลักประกันในทุก ๆ ท้องที่ อีกทั้งต้องตกเป็นผู้ต้องหา ถูกสอบประวัติ ถูกพิมพ์ลายนิ้วมือ ทั้ง ๆ ที่ศาลยังไม่ประทับฟ้อง (สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ, 2547, น. 5) โดยเฉพาะหากผู้ฟ้องเป็นกลุ่มทุนที่มีอำนาจ และฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายเป็นจำนวนเงินมหาศาล ก็ยิ่งเป็นการสร้างความเดือดร้อนและความกดดันให้กับองค์กรหนังสือพิมพ์เป็นทวีคูณ

นอกจากนี้ ตัวบทกฎหมายของคดีหมิ่นประมาทในประเทศไทย ยังเปิดโอกาสให้สามารถมีการฟ้องร้องได้ทั้งทางคดีแพ่งและคดีอาญา ซึ่งในคดีอาญามีโทษสูงสุดจำคุก 2 ปี (วนิดา แสงสารพันธ์, 2548, น. 142) เมื่อเป็นเช่นนั้น ทำให้บุคคลสาธารณะ เช่น นักการเมือง นักธุรกิจ ได้ใช้วิธีการแอบแฝงอาศัยตัวบทกฎหมายดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการคุกคามและสกัดกั้นการทำหน้าที่ตรวจสอบของสื่อมวลชน

จนกระทั่ง กรณีที่บริษัท ชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ฟ้องนางสาวสุภิญญา กลางณรงค์ และบริษัทไทยเจอร์นัลกรุ๊ป จำกัด ในฐานะเจ้าของหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ในข้อหาหมิ่นประมาท และเรียกค่าเสียหายเป็นจำนวนเงินสูงถึง 400 ล้านบาท เนื่องจากเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2546 หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์พาดหัวข่าวหน้า 1 ว่า “NGO ประจาน 5 ปี ไทยรักไทย ชินคอร์ปวาย” โปรยข่าวว่า “คณะกรรมการการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อดีแสดกหน้ารัฐบาล ชี 5 ปี ไทยรักไทย ชินคอร์ปวาย กำไรเพิ่ม 3-4 เท่าตัว และมีแนวโน้มจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ จับตาปลายปี ดาวเทียมไอพีสตาร์จะเข้ามาคุมธุรกิจอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง” โดยหลังจากการถูกกลุ่มทุนขนาดใหญ่

อย่างบริษัท ชินคอร์ปอเรชั่น ฟ้องในข้อหาหมิ่นประมาท นางสาวสุกัญญา กลางณรงค์ (2550, น. 65-66) ได้ให้การต่อศาลอาญาเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2547 ว่า

ไม่ได้กระทำความผิดตามคำฟ้อง โดยแสดงเหตุผลและข้อเท็จจริงว่า 1) เป็นการกระทำในฐานะองค์กรปฏิรูปสื่อเท่านั้น ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจหนังสือพิมพ์ 2) พระราชบัญญัติการพิมพ์ 2484 ที่บริษัท ชินคอร์ปอเรชั่น ขอให้ศาลนำมาลงโทษขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540 มาตรา 29 ซึ่งบัญญัติห้ามมิให้กระทำการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคล เว้นแต่จะอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ 3) เป็นการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตเพื่อให้มีการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างภาคการเมืองกับกลุ่มทุนที่มีความสัมพันธ์กันในส่วนของผู้ถือหุ้นและหัวหน้าพรรคการเมืองซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีประกอบกับธุรกิจของบริษัทฯ กระทั่งต่อ ผลประโยชน์ของสาธารณะ จึงควรมีการตรวจสอบ และ 4) เป็นการกระทำตามหน้าที่ ในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพด้านสื่อ และอยู่ในฐานะตัวแทนของภาคประชาชน

จากกรณี ที่บริษัท ชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) บริษัทยักษ์ใหญ่ด้านการสื่อสารและโทรคมนาคม ฟ้องนางสาวสุกัญญา กลางณรงค์ เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งการปฏิรูปสื่อ (คปส.) หรือ NGO ที่ทำงานเกี่ยวกับการปฏิรูปสื่อ เป็นเพียงบุคคลในองค์กรพัฒนาเอกชน ไม่ใช่พนักงานการเมืองและนักธุรกิจ และบริษัทไทยเจอร์นัลกรุ๊ป จำกัด ในฐานะเจ้าของหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ที่ตีพิมพ์คำสัมภาษณ์ ซึ่งถือว่าเป็นสื่อขนาดเล็ก ในข้อหาหมิ่นประมาท และเรียกค่าเสียหายเป็นจำนวนเงินสูงถึง 400 ล้านบาท ทำให้วงการหนังสือพิมพ์ทั้งในและต่างประเทศให้ความสนใจเป็นอย่างมาก

จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับวงการสื่อสารมวลชน ทำให้สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทที่ถูกเปลี่ยนแปลงไป ไม่ตรงกับหลักการและเหตุผลของกฎหมายซึ่งประสงค์จะใช้เพื่อปกป้องเกียรติยศหรือชื่อเสียงของบุคคลโดยสุจริต แต่กลับนำมาใช้เพื่อต่อรองในเรื่องต่าง ๆ ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและทำให้กระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐหรือพฤติกรรมของบุคคลสาธารณะต้องชะงัก สะดุดหยุดลง

ที่ผ่านมา สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ (2547, บทนำ) ได้จัดสัมมนาเพื่อร่วมกันหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดหลายปีที่ผ่านมา ดังต่อไปนี้

เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2545 เป็นการสัมมนาครั้งแรกโดยสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ได้ร่วมกับสมาพันธ์นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

ไทย และสมาคมวิชาชีพหนังสือพิมพ์อีก 3 สมาคมพร้อมด้วยสภาสถาบันนักวิชาการ สื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ร่วมจัดสัมมนาเรื่อง “ร่วมพลคนสื่อมวลชนเพื่อความยุติธรรมในการประกอบวิชาชีพ”

วันที่ 22 พฤศจิกายน 2545 เป็นการสัมมนาเรื่อง “สิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าวของสื่อมวลชนกับกระบวนการยุติธรรม”

ต่อมา สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ได้ขอรับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เสนอโครงการวิจัยโดยคณะนักวิชาการเรื่อง “หลักกฎหมายหมิ่นประมาทในประเทศไทยกับผลกระทบต่อการทำหน้าที่สื่อมวลชนเพื่อประโยชน์สาธารณะ” (Libel laws in Thailand and their impacts on the function of mass media) การศึกษากฎหมายหมิ่นประมาทที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน ตลอดจนวิเคราะห์กรณีศึกษาการตัดสินคดีในมุมมองของศาลและมุมมองของหนังสือพิมพ์ และผลกระทบต่อการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนเพื่อประโยชน์สาธารณะ

จนกระทั่ง เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2547 สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ (2547, บทนำ) ได้จัดประชุมทางวิชาการเรื่อง “มโนธรรมและความเป็นธรรมในการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทในประเทศไทย (Use and Abuse of Libel Law)” ซึ่งได้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เกี่ยวกับปัญหาและแนวคิดในการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทในประเทศไทย และจุดที่ต้องแก้ไขในกระบวนการดำเนินคดีหมิ่นประมาท

พงษ์ศักดิ์ พยัฆวิเชียร ประธานสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ กล่าวว่า

เดิมการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทในประเทศไทยนั้น บริบทของสังคมที่ผ่านมา เป็นไปในลักษณะมีเหตุมีผลอยู่ในหลักการของกฎหมาย สื่อเองในฐานะที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมากเกี่ยวกับกฎหมายหมิ่นประมาท ซึ่งเป็นผลจากการปฏิบัติหน้าที่ในอาชีพตามครรลองว่า ถ้าไปกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทก็ต้องได้รับโทษไปตามนั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่สมเหตุสมผลแล้ว แต่ปรากฏว่าในปัจจุบันนี้ บริบทของสังคมได้เปลี่ยนไป รูปแบบของสื่อมวลชนก็เปลี่ยนไป มีสื่อเพิ่มขึ้นอีกหลายลักษณะ การใช้กฎหมายหมิ่นประมาทเปลี่ยนไปด้วย มีการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือแอบแฝงประโยชน์ในหลายเรื่อง ไม่เว้นแม้กระทั่งสถาบันของรัฐบาล ในเรื่องการทำหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ ระหว่างฝ่ายค้านกับฝ่ายรัฐบาล ก็มีคดีความหมิ่นประมาทกันอยู่มากมายหลายคดี ไม่ใช่แต่เฉพาะสื่อมวลชนเท่านั้น ในระหว่างเอกชนกับเอกชนด้วยกันเอง ก็เอากฎหมายหมิ่นประมาทมาใช้เป็นเครื่องมือที่จะต่อรองหรือ

สกัดให้หยุดดำเนินการหรือยุติรับเรื่องต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง (สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ, 2547, น. 4)

ทั้งนี้ ศาสตราจารย์ ดร.อมร จันทรมานพูน นักวิชาการด้านกฎหมายมหาชน ระบุว่า การฟ้องหมิ่นประมาทไม่ใช่ดูแต่โทษที่จะลงหรือค่าเสียหายที่จะเรียกร้องต่อกัน แต่ควรดูลักษณะของการกระทำ บุคคลผู้ฟ้องกับบุคคลที่ถูกฟ้องด้วยว่า กระบวนการควรจะเป็นอย่างเดียวกันหรือต่างกัน เช่น เอกชนกับเอกชนฟ้องกันเอง กับเอกชนฟ้องข้าราชการ หรือผู้มีวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะ ควรจะฟ้องได้โดยตรง หรือควรมีการกลั่นกรองก่อนหรือไม่ เช่นอาจจะให้ฟ้องผ่านอัยการ” (สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ, 2547, น. 5)

การประชุมทางวิชาการครั้งนี้ ที่ประชุมส่วนใหญ่ต่างมีความเห็นร่วมกันว่า มีความจำเป็นที่สื่อหนังสือพิมพ์จะต้องสร้างเอกภาพร่วมกันในการนำเสนอข่าว กรณีหากนำเสนอข่าวที่เป็นการตรวจสอบหรือเกี่ยวกับผลประโยชน์ของส่วนรวมแล้วถูกผู้มีอำนาจรัฐหรือกลุ่มธุรกิจที่เสียประโยชน์คุกคาม ฟ้องร้องดำเนินคดีหมิ่นประมาทเรียกค่าเสียหายเกินความเป็นจริง และควรมีการทำความเข้าใจกับสังคมว่าสิทธิเสรีภาพของสื่อกับสิทธิการรับรู้ข่าวสารที่ถูกต้องของประชาชน รวมทั้งควรได้มีการพูดคุยทำความเข้าใจกับศาลยุติธรรมเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ของสื่อมวลชน (รวมพลคนสื่อต้านอำนาจรัฐ-ทุน, 2552)

นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2548 สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติได้จัดประชุม นอกรอบเพื่อกำหนดแผนการปฏิบัติงานของสภาการหนังสือพิมพ์ในปีต่อไป โดยมีนายพงษ์ศักดิ์ พิชัยวิเชียร เป็นประธานและมีผู้เข้าประชุมทั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ประมาณ 30 คน โดยการประชุมกลุ่มย่อยครั้งนี้ยังคงมีการพูดถึงเรื่องการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทและพระราชบัญญัติการพิมพ์ โดยที่ประชุมเห็นว่าเรื่องดังกล่าวได้ดำเนินการมาพอสมควร เหลือเพียงประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไปคือ การรับผิดชอบในกฎหมายหมิ่นประมาทควรจะเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาเท่านั้น (มติชนรายวัน, 2548, น. 6)

นอกจากนี้ สมชาย หอมละออ ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาทนายความกล่าวว่า

ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน บุคคลที่วิพากษ์วิจารณ์การเมือง เจ้าหน้าที่รัฐ หรือผู้ที่มีตำแหน่งทางการเมือง โดยทั่วไปศาลจะยกฟ้อง เพราะเป็นบุคคลสาธารณะ แม้ว่าคำวิจารณ์จะไปในทางเสียหาย แต่ถ้าคำวิจารณ์นั้นเป็นการติชมอย่างสุจริต และมีประโยชน์ต่อสาธารณะก็ถือว่าไม่เป็นความผิด แต่ปัญหาคือ เมื่อศาลประทับรับฟ้องจำเลยจะลำบากมาก หากไม่ยกเลิกกฎหมายนี้ ก็ควรจะปรับกฎหมายให้ทันสมัยขึ้น

ไม่ให้ศาลประทับฟ้องได้โดยง่าย (รัฐจัดกฎหมายหมิ่นเล่นงานสื่อลามอาเชียน, 2549)

ขณะที่ ดร.เจษฎ์ โทณวณิก นักกฎหมายอิสระด้านสิทธิมนุษยชน ระบุว่า สำหรับกฎหมายหมิ่นประมาทนั้นจะให้ยกเลิกไปเลยคงไม่ได้ คงต้องมีการตีความกันใหม่อย่างเคร่งครัด ต่อไปถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่า ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายถึงขั้นหมิ่นประมาท ศาลก็ไม่ควรรับฟ้อง แต่หากกฎหมายหมิ่นประมาทถูกตีความแบบนี้ คิดว่าควรจะใช้มาตรา 421 ตามประมวลกฎหมายแพ่ง โดยถือว่า การฟ้องครั้งนี้เป็นการใช้สิทธิเกินส่วนหรือทางหนึ่งคือการปรับปรุงให้กฎหมายอาญาใช้เพื่อประโยชน์ของสาธารณะมากกว่านี้ (เสวนาการคุกคามสิทธิเสรีภาพในการตรวจสอบอำนาจรัฐ, 2552)

ในส่วนของ กล้านรงค์ จันทิก รองประธานสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ว่า

สิ่งสำคัญที่จะผดุงซึ่งความยุติธรรมทั้งหมด ไม่ให้มีการกลั่นแกล้งหรือใช้กฎหมายเพื่อปิดปากสื่อ นั่นคือ ผู้ที่ใช้กฎหมายต้องมีโนธรรม ยึดเจตนารมย์และการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน มากกว่าดูเฉพาะตัวบทกฎหมายเพียงอย่างเดียว ทุกเรื่อง ทุกคดี หัวใจ คือ ความยุติธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่สุด (กองบรรณาธิการราชดำเนิน เอ็กซ์คลูซีฟ, 2549)

ทั้งนี้ ทวี มีเงิน บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยธุรกิจ กล่าวว่า จริงอยู่ที่คดีหมิ่นประมาทโทษอาจไม่หนักหนาสาหัสกัน แต่สิ่งที่ยากยิ่งกว่าของคดีที่เกี่ยวข้องกับข่าวธุรกิจก็คือ ทนาย ตรงนี้เป็นความหนักใจ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทุกส่วนต้องมีความเข้าใจหรือต้องเชี่ยวชาญจริง ๆ ไม่ใช่ดูแค่กรอบหรือรูปแบบของกฎหมาย บางครั้งความถูกความผิดมันแค่เส้นบางขวางกันเท่านั้น (กองบรรณาธิการราชดำเนินเอ็กซ์คลูซีฟ, 2549)

ซึ่งในขณะเดียวกัน ดุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ เปิดเผยว่า

ปัจจุบัน หนังสือพิมพ์ผู้จัดการโดนฟ้องเกือบ 20 คดี มีทั้งที่ยกฟ้อง และรอลงอาญา แต่ส่วนใหญ่อยู่ระหว่างการพิจารณา การที่นักการเมืองฟ้องเรียกค่าเสียหายมากมาย เช่นนี้ ก็เพื่อให้สื่อมีภาระในการต่อสู้คดี พฤติกรรมเช่นนี้ เป็นการทำร้าย ทำลายสื่อแต่ไม่กลัว เพราะสื่อกำลังทำหน้าที่ และเป็นนยามแผ่นดิน (กองบรรณาธิการราชดำเนินเอ็กซ์คลูซีฟ, 2549)

นอกจากนี้ บุญเลิศ ช่างใหญ่ (มติชน, 2548, น. 6) จากหนังสือพิมพ์มติชน ระบุว่า ความเป็นบุคคลสาธารณะที่มีอำนาจหน้าที่และการตัดสินใจอันเกี่ยวข้องกับผูกพันกับ ผลได้ผลเสียของประเทศชาติและประชาชน โดยหลักจะต้องพร้อมในการถูก ตรวจสอบจากสังคม แต่ในความเป็นจริงกลับอ้างว่าตนเองได้รับความเสียหาย ต่อ ชื่อเสียง เกียรติยศ ถูกดูหมิ่นเกลียดชัง จะต้องให้กระบวนการยุติธรรมลงโทษคนทำ สื่อบุคคลเฉพาะหนังสือพิมพ์และผู้ที่ออกมาพูดแสดงความคิดเห็นซึ่งหนังสือพิมพ์นำไป ถ่ายทอดสู่สาธารณะ

ทั้งนี้ การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอื่นด้วยการใช้เสรีภาพในการพูด การแสดงความคิดเห็นที่เกินขอบเขต ไม่ได้ติชมด้วยความชอบธรรม ไม่ได้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ นั้นควรต้องรับโทษ แต่การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนที่รับผิดชอบต่อสังคมในการ นำเสนอข้อมูลข่าวสารและเป็นสื่อกลางของผู้คนในสังคม เพื่อให้เกิดความถูกต้อง เป็นธรรมและความสุจริต โดยเฉพาะการตรวจสอบบุคคลที่ใช้อำนาจอธิปไตยของ ปวงชนซึ่งเป็นบุคคลสาธารณะนั้นย่อมเป็นเงื่อนไขพิเศษที่ควรจะต้องได้รับการพิจารณา แตกต่างไปจากบุคคลทั่วไป

จากกรณี ที่บริษัท ชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) บริษัทยักษ์ใหญ่ด้านการสื่อสาร และโทรคมนาคม ฟ้องนางสาวสุภิญญา กลางณรงค์ เลขาธิการคณะกรรมการการรณรงค์การ ปฏิรูปสื่อ (คปส.) หรือ NGO ที่ทำงานเกี่ยวกับการปฏิรูปสื่อ เป็นเพียงบุคคลในองค์กรพัฒนา เอกชน ไม่ใช่พนักงานเมืองและนักธุรกิจ และบริษัทไทยเจอรันลกรู๊ป จำกัด ในฐานะเจ้าของ หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ที่ตีพิมพ์คำสัมภาษณ์ ซึ่งถือว่าเป็นสื่อขนาดเล็ก ในข้อหาหมิ่นประมาท และเรียกค่าเสียหายเป็นจำนวนเงินสูงถึง 400 ล้านบาท ทำให้วงการสื่อสารมวลชนของนานาชาติ ให้ความสนใจในการคดีการฟ้องร้องครั้งนี้เป็นอย่างมาก อีกทั้งด้านการให้การสนับสนุน งบประมาณ การให้คำปรึกษาทางกฎหมาย กลไกด้านสิทธิมนุษยชนต่างๆ เช่น Asian Human Rights Commission (AHRC), International Federation of journalists (IFJ), South East Asian Press Alliance (SEAPA), Reporter Without Border (RSF), Article 19, Open Society Foundation (OSF), Committee to Project Journalists (CPJ) และ World Association for Christian Communication (WACC) และเป็นที่น่าสังเกตว่า องค์กรส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะ ตรงกันเรื่องการปรับปรุงกฎหมายหมิ่นประมาทในประเทศไทย โดยเฉพาะกฎหมายที่ขัดกับ หลักการเรื่องเสรีภาพในการแสดงความเห็น เช่น ข้อเสนอของ Article 19 ที่ว่า 1) ควรยกเลิก บทบัญญัติทั้งหมดของประมวลกฎหมายอาญาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายหมิ่นประมาท 2) ใน กรณีที่กฎหมายดังกล่าวไม่ได้รับการยกเลิก ควรลดโทษให้เหมาะสมต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

โดยเฉพาะการยกเลิกโทษจำคุก 3) บุคคลไม่ควรมีความรับผิดชอบในข้อหาหมิ่นประมาทจากการกล่าวความจริง กล่าวคือ การกล่าวความจริงไม่ควรถือเป็นการหมิ่นประมาท 4) ในกรณีที่มีการฟ้องร้องคดีหมิ่นประมาทเกี่ยวกับประเด็นสาธารณะ ภาระในการพิสูจน์ (burden of proof) ควรเป็นของผู้ฟ้องร้อง 5) กฎหมายหมิ่นประมาทควรแยกระหว่างความคิดเห็น (opinion) และการกล่าวข้อเท็จจริง (fact) การแสดงความเห็นไม่ควรเป็นเหตุให้เกิดการฟ้องร้องหรืออย่างน้อยที่สุด การแสดงความเห็นควรได้รับการคุ้มครองมากขึ้นและ 6) กฎหมายหมิ่นประมาทควรได้รับการยกเว้นต่อการตีพิมพ์โดยสมเหตุสมผล (reasonable publication) การใช้หลักการรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (strict liability) ในกรณีที่เกิดข้อผิดพลาด จากการทำงานด้านวิชาชีพสื่อไม่นับถือต่อการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนเพื่อสาธารณะและสิทธิของประชาชนในการรับรู้ข่าวสาร (สมาคมนักข่าวและวิทยุโทรทัศน์ไทย, 2549, น. 67)

ขณะที่ ศูนย์ข้อมูลทางกฎหมายแห่งเอเชีย (2552) ระบุว่า

การหมิ่นประมาททางอาญาเป็นประเด็นที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากชุมชนโลกในแง่ว่าเป็นสิ่งที่ขัดขวางสิทธิพื้นฐานในการแสดงความคิดเห็นและการตีพิมพ์ หลาย ๆ ประเทศได้ตระหนักถึงความล้าสมัยของการหมิ่นประมาททางอาญาและได้เพิกถอนกฎหมายนี้ไปแล้ว นำเสียดายที่ประเทศไทยไม่ได้เป็นหนึ่งในนั้น ทั้งนี้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 328 ได้ระบุโทษความผิดฐานหมิ่นประมาท โดยจำคุกไม่เกินสองปีและปรับไม่เกินสองแสนบาท ซึ่งเป็นกฎหมายที่ล้าหลังมากสำหรับสังคมประชาธิปไตยสมัยใหม่ และการพัฒนาสังคมให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ การหมิ่นประมาททางอาญานี้เป็นสิ่งที่ขัดกับจิตวิญญาณของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ซึ่งรับประกันเสรีภาพแห่งการแสดงออก

ทั้งนี้ โรเบิร์ต ดี แบลิน ทนายความสำนักกฎหมาย Davis Wright Tremaine จาก

นิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ได้แสดงความเห็นว่า

กรณีนี้ได้รับความสนใจไปทั่วโลก เนื่องจากมีผลต่อสื่อโดยรวม ไม่เพียงประเทศไทย หากแต่มีผลต่อสื่อทั้งระบบที่ตกอยู่ภายใต้การคุกคามของอำนาจทุน แม้แต่ในประเทศที่เจริญแล้วก็ตาม ที่สหรัฐอเมริกามีกรณีลักษณะนี้จำนวนมาก แต่ถูกยกฟ้องทั้งหมดเนื่องจากเป็นการทำเพื่อสาธารณะ รวมถึงองค์กรสหประชาชาติก็เคยออกแถลงการณ์ประณามกรณีแบบนี้ไปแล้ว แต่อย่างไรก็ตามยังมีการใช้กฎหมายอาญาข้อหาหมิ่นประมาทกับสื่ออย่างรุนแรง เพื่อคุกคามการทำงานของสื่อและผู้ที่ตรวจสอบ ซึ่งเราต้องสร้างความเข้าใจกับสังคมต่อไป (เสวนาการคุกคามสิทธิเสรีภาพในการตรวจสอบอำนาจรัฐ, 2552)

นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2550 คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (CPJ) ซึ่งเป็นหน่วยงานจับตาสื่อ โดยมีสำนักงานใหญ่อยู่ในสหรัฐอเมริกา ได้ประเมินผลงานของสื่อในแต่ละประเทศ ซึ่งได้พิจารณาจากการเซ็นเซอร์โดยรัฐบาล การข่มขู่คุกคามทางกฎหมาย การฟ้องร้องคดีหมิ่นประมาท การทำร้ายร่างกายสื่อมวลชน การคุมขังผู้สื่อข่าว และการข่มขู่คุกคามสื่อมวลชนได้แถลงว่า ประเทศที่เสรีภาพของสื่อมวลชนอยู่ในภาวะเลวร้ายที่สุด 10 ประเทศ ได้แก่ เอิโอบีเย แกมเบีย รัสเซีย สาธารณรัฐไถยคองโก คิวบา ปากีสถาน อียิปต์ อาเซอร์ไบจาน ไทร์กเมนิสถาน และไทย

ทั้งนี้ นายโจเอล ไชมอน ผู้อำนวยการบริหารของคณะกรรมการ CPJ ระบุว่า “ประเทศทุกประเทศในกลุ่มนี้มีความน่าเป็นห่วงมาก แต่บางประเทศที่สื่อมวลชนเคยประสบความล้มเหลวอย่างมาก กลับก้าวถอยหลังในเรื่องนี้อย่างรวดเร็ว และสิ่งนี้เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าสิทธิขั้นพื้นฐานเรื่องเสรีภาพของสื่อมวลชนเป็นสิ่งที่ถูกทำลายลงได้อย่างง่ายดายเพียงใด” (Post Digital, 2550)

สืบเนื่องมาจากสถานการณ์ดังกล่าวมานั้น เป็นปัญหาการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทในประเทศไทยมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย เช่น ตัวบทกฎหมายในกระบวนการยุติธรรม, แนวทางการพิจารณาคดีของผู้ใช้กฎหมาย และบทบาททางวิชาชีพของสื่อมวลชนเอง ซึ่งที่ผ่านมาสำนักงานหนังสือพิมพ์ทั้งในและต่างประเทศก็ได้ให้ร่วมมือในการที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ นานามากมาย ทั้งการสัมมนา การประชุมวิชาการ การประชุมกลุ่มย่อย การสนับสนุนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติก็ได้จัดประชุมสัมมนาเพื่อระดมสมองในการแก้ปัญหา ดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่องโดยตลอด แต่ปัจจุบันยังไม่มีข้อสรุปที่เป็นมาตรฐานเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้อันทำให้การทำหน้าที่สื่อมวลชนของหนังสือพิมพ์ ยังคงประสบปัญหาอยู่ในปัจจุบัน กล่าวคือ หนังสือพิมพ์ยังไม่มีเสรีภาพในบทบาทวิชาชีพสื่อมวลชนเท่าที่ควร ซึ่งปัญหาเรื่องเสรีภาพของหนังสือพิมพ์กับกระบวนการการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทนั้น นับได้ว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในประเทศระบบประชาธิปไตย อย่างประเทศไทย เสรีภาพของประชาชนคือหัวใจสำคัญ ซึ่งในกระบวนการการดำเนินคดีหมิ่นประมาทควรมีการปกป้องผู้ที่ทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ของสาธารณะ ทั้งนี้เพื่อให้การใช้กฎหมายหมิ่นประมาทในประเทศไทยเป็นไปด้วยความยุติธรรม ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง

ดังนั้น จากการที่มีการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทเป็นเครื่องมือในการคุกคามและปิดกั้นเสรีภาพในกระบวนการทำงานของหนังสือพิมพ์ได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในการแสดงความคิดเห็น ทั้งนี้ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า การที่หนังสือพิมพ์จะปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์สาธารณะได้อย่างเสรี ควรมีแนวทางทางการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทที่เหมาะสม

ของหนังสือพิมพ์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยในประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้าต่อไป จึงเป็นเหตุให้ผู้ศึกษามีความสนใจในการศึกษาค้นคว้าประเด็นดังกล่าว

ปัญหานำวิจัย

1. อะไรคือเกณฑ์ในการตัดสินคดีว่าด้วยหมิ่นประมาทโดยหนังสือพิมพ์ของศาลฎีกาในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2545-2550
2. ปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการตัดสินใจฟ้องร้องและการประนีประนอมยอมความในคดีหมิ่นประมาทโดยหนังสือพิมพ์
3. อะไรคือแนวทางการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทที่เหมาะสมสำหรับหนังสือพิมพ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเกณฑ์ในการตัดสินคดีว่าด้วยหมิ่นประมาทโดยหนังสือพิมพ์ของศาลฎีกา ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2545-2550
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจฟ้องร้องและการประนีประนอมยอมความในคดีหมิ่นประมาทโดยหนังสือพิมพ์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทที่เหมาะสมสำหรับหนังสือพิมพ์

ขอบเขตการวิจัย

วิจัยเรื่อง “เสรีภาพหนังสือพิมพ์: ศึกษาแนวทางการใช้กฎหมายหมิ่นประมาท” ฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยแบ่งขอบเขตการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. ศึกษาคำพิพากษาศาลฎีกาว่าด้วยคดีหมิ่นประมาทโดยหนังสือพิมพ์ ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2550
2. สัมภาษณ์ความคิดเห็นใจทักและจำเลยในคดีหมิ่นประมาทโดยหนังสือพิมพ์ที่สามารถประนีประนอมยอมความ ระหว่างพ.ศ. 2545-2550 และสัมภาษณ์ความคิดเห็นตัวแทนประชาชนเกี่ยวกับการเสนอข่าวและการฟ้องร้องในคดีหมิ่นประมาทโดยหนังสือพิมพ์ ที่ยอมความกันดังกล่าว

3. สัมภาษณ์เจาะลึกนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ได้แก่ นักวิชาการสาขาวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน, สาขานิติศาสตร์ และสาขาจิตวิทยา และสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ทรงคุณวุฒิฝ่ายตุลาการ และตัวแทนผู้บริโภค

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

หมิ่นประมาท หมายถึง ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หมิ่นประมาททางอาญา หมายถึง การกระทำหมิ่นประมาทโดยตั้งใจหรือเจตนาประสงค์ให้เกิดผลต่อการกระทำนั้น เป็นการให้บุคคลอื่นเสื่อมความนิยมและความนับถือและความไว้วางใจในตัวบุคคลที่ถูกหมิ่นประมาท เป็นการบั่นทอนในคุณสมบัติของบุคคลโดยตรง

หมิ่นประมาททางแพ่ง หมายถึง การกระทำหมิ่นประมาทโดยประมาทเลินเล่อเป็นการกระทำโดยละเมิดทำให้บุคคลที่ถูกหมิ่นประมาทเสียชื่อเสียง โดยข้อความที่กล่าวหาานั้นไม่ตรงกับความเป็นจริง

ละเมิด หมายถึง การล่วงเกินหรือฝ่าฝืนจารีตประเพณีหรือกฎหมายที่มีบัญญัติไว้

การใส่ความ หมายถึง การพูดหรือเขียนใส่ร้ายป้ายสี กล่าวหาเรื่องร้ายให้ผู้อื่น โดยเรื่องที่กล่าวร้ายนั้นจะเป็นเรื่องความเท็จ หากเป็นเหตุให้ผู้ที่ถูกกล่าวหาเกิดความเสียหายก็ถือเป็น การใส่ความ ซึ่งแตกต่างจากการกล่าวเท็จ ที่เป็นลักษณะการยืนยันข้อเท็จจริงที่ไม่มีอยู่จริงเท่านั้น

ชื่อเสียงและเกียรติคุณ หมายถึง ความรู้สึกในด้านดีของบุคคลโดยยึดถือความรู้สึกของสามัญชนทั่วไป โดยชื่อเสียงจะขึ้นอยู่กับสังคม บุคคลไม่ว่าจะเป็นคนธรรมดาสามัญ หรือคนที่เป็นที่รู้จักในสังคม ล้วนแต่มีชื่อเสียงทั้งสิ้น และได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายในเรื่อง การหมิ่นประมาทต่อชื่อเสียงเช่นเดียวกัน ในขณะที่เกียรติคุณ เป็นความดีที่ได้รับการยกย่องสรรเสริญจากคนทั่วไป มีค่าเหนือกว่าชื่อเสียง ดังนั้นความเสียหายแก่เกียรติคุณจึงควรได้รับการเยียวยาความเสียหายมากกว่าความเสียหายต่อชื่อเสียง

การยอมความ หมายถึง การทำความตกลงกันระหว่างผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา ในชั้นสอบสวนหรือ ระหว่างผู้เสียหายกับจำเลยในศาล ข้อแลกเปลี่ยนหรือประนีประนอมระหว่างผู้เสียหายกับผู้ต้องหา หรือจำเลยในการยอมความ คือ การให้ผู้เสียหายไม่เอาความกับผู้ต้องหา หรือจำเลยและให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือขอขมาจนผู้เสียหายพอใจ

การเยียวยาความเสียหาย หมายถึง วิธีการทดแทน ชดเชย หรือ บรรเทา ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินหรือบุคคลอื่นเนื่องมาจากการละเมิดหรือการผิดสัญญา เช่น การชดเชยด้วยเงิน หรือการลงโฆษณาคำขอโทษในหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

ค่าสินไหมทดแทน หมายถึง เงินที่ต้องชดใช้เพื่อทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ ทรัพย์สินหรือบุคคลอื่นเนื่องมาจากการละเมิด หรือการผิดสัญญา รวมทั้งทรัพย์สินที่ต้องคืนให้แก่ ผู้เสียหายด้วย

นักหนังสือพิมพ์ หมายถึง ผู้ที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับกระบวนการนำเสนอข่าวและ ความคิดเห็นผ่านหนังสือพิมพ์ แบ่งออกได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้สื่อข่าว หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่รายงานข่าว ซึ่งมีความใกล้ชิดกับสถานการณ์ต่าง ๆ
2. คอลัมน์นิสต์หรือผู้เขียนบทวิจารณ์ หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ในการเขียนข้อความ บทความ ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ลงเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ โดยอาจเป็นบุคคลที่ทำงานอยู่ในหนังสือพิมพ์หรือบุคคลภายนอก

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือนายทุน หมายถึง ผู้ซึ่งมีอำนาจสูงสุดครอบคลุม หนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ๆ ในการที่จะวางนโยบายแนวทางในการดำเนินงาน และทิศทางในการเสนอ ข่าวสาร

การแทรกแซง หมายถึง การเข้าไปมีบทบาท อิทธิพล ชักนำ หรือบีบบังคับ เข้าไป แทรก หรือผลักดันให้เกิดผลใด ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ หมายถึง ความเป็นอิสระในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร และการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายและสภาพแวดล้อมของ สังคม

บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา หมายถึง ผู้จัดเลือกเฟ้น รวบรวม ปรับปรุง และ รับผิดชอบเรื่องลงพิมพ์ หรือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำ ตรวจสอบ หรือควบคุมบทประพันธ์ หรือสิ่งอื่นในหนังสือพิมพ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผู้วิจัยมุ่งหวังว่า การวิจัยเรื่อง “เสรีภาพหนังสือพิมพ์ : ศึกษาแนวทางการใช้กฎหมาย หมิ่นประมาท” จะทำให้ทราบถึงเกณฑ์การตัดสินคดีว่าด้วยหมิ่นประมาทโดยหนังสือพิมพ์ และ ทราบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจฟ้องร้องและประนีประนอมยอมความของโจทก์และจำเลย อีกทั้ง เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทที่เหมาะสมสำหรับหนังสือพิมพ์ ทั้งนี้

เพื่อจะนำไปสู่แนวทางในการพัฒนากระบวนการการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการใช้เสรีภาพของหนังสือพิมพ์กับการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลต่อไป